

FAGARTIKKEL

Terry Cook

Proveniensen i den digitale tida: Gammel bør eller framtidshåp for arkivarprofesjonen?

Temaet for CITRA 2010, som ble arrangert i Oslo, var *Tillit og tilgang: utfordringer ved administrasjon av arkiv i den digitale tida*. Som et ledd i behandlingen av temaet ble deltakerne bedt om å overveie et viktig spørsmål: «Hvordan utfordrer digitale arkiver våre tradisjonelle faglige tilnærminger?» Denne artikkelen behandler den mest tradisjonelle og helligste av alle disse tilnærmingene, nemlig proveniensprinsippet.

Det er mange definisjoner av proveniens.¹ Det er ikke særlig produktivt å beskjeftige seg med å sammenligne ti eller tjue forskjellige definisjoner fra ulike land, tradisjoner eller perioder, for så å komme fram til hvilke deler av disse som passer sammen i en felles formulering som ingen ville være veldig tilfreds med. Men la meg, som et innledende perspektiv på denne diskusjonen, legge fram min forståelse av den tradisjonelle definisjonen: Proveniensen er begrepet som knytter arkivdokumenter, arkiver og deler eller serier av arkiver til arkivskaperen, enten dette er en enkeltperson eller en organisasjon. Verdien til proveniensen er at den gir arkivarer og arkivbrukere muligheten til å forstå et arkivdokument og dets innhold relatert til hvem som skapte det, hvordan, med hjelp av hvilke teknologier og systemer, hvor, når og hvorfor, og hvilke endringer som har funnet sted med dokumentene over tid og hvorfor dette har skjedd.

Å sette arkivdokument i kontekst er et identifiserende mantra for arkivarprofesjonen. Proveniensprinsippet har blitt beskrevet som «hjørnesteinen» i arkivvitenskapen, som «det viktigste av alle prinsipper» som styrer arkivfaglig praksis, som det avgjørende symbolet på arkivarenes faglige identitet, i motsetning til bibliotekarer på den ene siden og forskere eller dokumentalister på den andre.² Og samlingen av arkivdokumenter – normalt kalt enkeltarkiv eller fonds d'archives – er knyttet sammen, for å sitere en innflytelsesrik definisjon, med det «administrative organet, enhver fysisk eller organisatorisk enhet, [som]

automatisk og organisk akkumulerte [arkiver] på grunn av sin funksjon eller aktivitet».³ Jeg mener at vi i dag må tenke annerledes om proveniens – forståelsen av kontekst – på grunn av den aktuelle situasjonen. Kjernen i proveniensbegrepet handler om kontekst, og det er fortsatt et viktig verktøy for arkivprofesjonen i vår digitale tid. Det er derfor nødvendig at vi arkivarer forstår hva som er kjerneverdien i proveniensprinsippet. Denne kjerneverdien må ikke forveksles med hvordan proveniens har blitt manifestert historisk, til forskjellige tider og på forskjellige steder, og må heller ikke mistolkes – slik noen arkivarer har gjort – slik at man forveksler en del av dets betydning med helheten. Begge disse oppfatningene fører til feilaktig metodologi og dermed dårlig arkivfaglig praksis. Vi må minne oss selv på hva proveniensen faktisk gjør, hva den innebærer og hva den betyr, i motsetning til hvordan den har blitt artikulert i ulike arkivale sammenhenger i fortida.

Vi må også være klar over at de nye forholdene som påvirker våre ideer om proveniens ikke er begrenset til digitale arkiver og den digitale revolusjonen i samfunnet. To andre faktorer har også utfordret den tradisjonelle definisjonen og implementeringen av proveniensprinsippet. Den første faktoren er den omfattende kompleksiteten i moderne administrasjoner, bl.a. i forvaltningen, næringslivet og universitetene, og de nye måtene som medarbeiderne utfører sitt arbeid på, hvordan de mottar, skaper og deler informasjon, og hvordan informasjonen blir behandlet og kommunisert innenfor disse organisasjonene (og eksternt med andre organisasjoner, grupper og individuelle borgere) – som oppsto før datamaskinen fikk sin egen enorme innflytelse⁴. Den andre faktoren er det radikalt annerledes intellektuelle klimaet som vi lever i, som forenklet kan kalles «postmodernisme», med alle de sosiale, kulturelle og intellektuelle dimensjoner ved postmoderniteten som ligger i dette begrepet. Et viktig aspekt ved postmodernismen har vært en eksplisitt spørsmålsstilling om rollen og funksjonen til «arkivet» i det menneskelige samfunnet. Denne har kommet utenfra, fra en rekke forskere i flere akademiske disipliner, men også fra et stigende antall arkivarer i vår egen profesjon, og den har endret vår oppfatning av arkivaren fra å være en passiv vokter av dokumentarven til å både framstå og opptre som en samfunnsaktør som er klar over at en hver arkivmessig funksjon kan påvirke samfunnets kollektive minner. På samme måte har denne postmoderne intellektuelle tilnærmingen endret arkivinstitusjonene fra å være autoritative oppbevaringssteder for historisk kunnskap som har ventet på å bli funnet, til å bli omstridte steder for identitets- og minnedanning, der de arkivale prosessene, arkivdokumentene og deres kontekster blir oppfattet som svært problematiske.⁵ På bakgrunn av slike innsikter, bør ikke vi arkivarer forstå proveniens som et universelt begrep som venter på å bli anvendt på arkivene av arkivarene, men like mye som uttrykk for vår egen profesjonshistorie og utviklingen av vår egen identitetsdanning.⁶

Om vi ser helt bort fra påvirkningen som digitale arkiver, kompleksiteten av moderne forvaltning og postmoderne perspektiver har hatt på vår proveniensforståelse, er jeg klar over, når jeg taler til arkivarer fra hele verden, at «proveniens» oppfattes forskjellig i ulike nasjonale arkivtradisjoner. Dette går klart fram av den eneste arkivfaglige boka på engelsk

som utelukkende er viet dette emnet, og ikke overraskende heter *The Principle of Provenance*. Boka inneholder forhandlingene fra *The First Stockholm Conference on Archival Theory and the Principle of Provenance* som fant sted i september 1993, nøyaktig 17 år før CITRA-konferansen i Oslo.⁷ Talerne på denne konferansen var hovedsaklig fra Skandinavia og Nord-Europa, men det var også deltakere fra Frankrike, Italia og Spania. De drøftet om proveniensprinsippet var en universell vitenskaplig teori eller kun et konsept for ordning av arkiver; om proveniensprinsippet omfattet både den interne ordningen av arkivdokumenter i serier eller arkivdeler og lenkingen av enkeltarkivet til arkivskaperen; om proveniensen bare underbygger arkivdokumentenes primære dokumentasjonsverdi og ikke deres sekundære informasjonsverdi, og den relative vekt som arkivarer skulle legge på pertinens kontra proveniens i ulike arkivfunksjoner. Når det gjelder disse funksjonene, hadde deltakerne stor tiltro til proveniens: det er sentralt, sa de, for å bestemme arkivskaper og karakteren til selve arkivdokumentet; for, avhengig av land, å stille ulike rettslige krav til arkiver; for å opprettholde den arkivmessige orden gjennom arkivordning og -beskrivelse; for å vurdere «verdier» i bevaringsvurdering og kassasjon av arkiver; og for å kunne autentisere arkivene ved overføring fra administrasjonens til arkivinstitusjonens kontroll. Michael Roper, fra Public Records Office (nå: National Archives) i England, hadde den lite misunnelsesverdige oppgaven å oppsummere de ulike synspunktene fra de forskjellige nasjonale tradisjonene. Han bemerket at det var «generell enighet om at proveniensen eller konteksten til arkivene fortsatt vil være et avgjørende hjelpemiddel for å vurdere informasjonens opphav, pålitelighet, nøyaktighet og verdi når arkiver blir brukt til administrative, rettslige (inkludert tilgang til opplysninger) og kulturelle formål».⁸

Men vil alltid oppstå problemer når man går fra en slik «generell enighet» til detaljene, påpekte Roper. Provenienstenkningen har sitt opphav i den europeiske arkivtradisjonen som har beskjeftiget seg med statlige arkiver, skapt i hierarkiske administrative strukturer (departementer, avdelinger, direktorater, kommisjoner osv.). Mens denne strukturelle kontekstforståelsen har blitt generalisert fra offentlige administrasjon og anvendt på andre administrative enheter, slik som forretningselskaper, universiteter, kirker osv., har de fleste arkivteoretikere inntil ganske nylig ignorert personarkivene, fordi disse ikke passer så godt inn i dette begrepsapparatet. I enda større grad er dette tilfelle for audiovisuelle arkiver som kart, vitenskaplige og arkitektoniske tegninger, fotografier, dokumentarisk kunst, lydopptak eller film, der isolerte enkeltelementer ofte er løsrevet fra et større integrert enkeltarkiv eller serie. Å anvende begrep som enkeltarkiv eller serie på de digitale arkivene i automatiserte databasebaserte kontormiljøer, der de samme dokumentene ofte blir brukt og kombinert i forskjellige arbeidsprosesser, er i beste fall problematisk og i verste fall villedende. Og jeg vil påstå at dette enda mer er tilfelle for arkivene til virtuelle nettsamfunn som kan finnes i de ulike dimensjonene av web 2.0-verdenen, og som har en økende innflytelse på mekanismene og virkeligheten i moderne samfunnsstyring, på sosiale bevegelser, opposisjonell politikk og borgernes engasjement på forskjellige samfunnsområder.⁹

Roper konstaterte også, som mange har gjort både før og etterpå, at å identifisere den enkelte arkivskaper innenfor store komplekse administrasjoner ofte er umulig. Å anvende arkivfaglige regler for å plassere den arkivskapende handlingen eller arkivakkumulasjon på et sted, innenfor en alltid skiftende kontinuitet av strukturer og funksjoner, som forutsatt for arkivbeskrivelsen og i ulike metadataskjemaer, vil nødvendigvis medføre en fordreining av hvordan dokumenter ble skapt og brukt i virkeligheten. Roper konkluderer med en viktig innsikt: «Proveniens er ikke et abstrakt system, funnet opp av arkivarene for å bli påtvunget arkivene, men et praktisk begrep som er påtvunget arkivarene av selve karakteren til arkivene. Dessuten, siden arkivdanning og arkivbevaring [i originalen: «record keeping»] er en dynamisk prosess som avspeiler skiftende samfunnsmessige mål og aspirasjoner, kan ikke formuleringen av proveniensprinsippet være statisk».¹⁰

Dessverre har ikke Michael Ropers meget kloke ord om proveniensbegrepet alltid blitt forstått. Kontekster har ofte blitt betraktet som statiske, ikke dynamiske; administrative strukturer og hierarkier har blitt framhevet som de viktigste arkivskapende kontekstene i stedet for de skiftende samfunnsmessige realitetene og bredere funksjonelle, arbeidsprosessbaserte og diskursive kontekstene som omgir og gjennomsyrrer arkivene; de komplekse aktivitetene med å skape, kommunisere og arbeide med arkiver har blitt redusert (eller til og med forvist) til fordel for å framheve ordningen av de arkivdokumentene som overlever, særlig fra velorganiserte sentrale registreringssystemer.

Dette gjenspeiler vår profesjons historie. I den berømte nederlandske manualen fra 1898 definerte forfatterne arkivet som «helheten av de skriftlige dokumentene, tegningene og trykksakene som offisielt er mottatt eller produsert av et administrativt organ eller en av dets tjenestemenn» og at ordningen og beskrivelsen av arkiver etter denne definisjonen «skal være basert på den opprinnelige ordningen av arkivet, som i hovedsak svarer til organisasjonen til det administrative organet som har skapt det».¹¹ To tiår senere forsterket Hilary Jenkinson denne tilnærmingen og knyttet proveniens til «en administrasjon som var organisk helhet, komplett i seg selv».¹² Både de nederlandske forfatterne og Jenkinson behandlet administrasjoner som hadde eksistert tidligere, og som i sitatet ovenfor brukes verb i fortid til å beskrive dem. Dette gjenspeiler virkeligheten for arkivinstitusjonene på denne tida: arkivene som ble avlevert var avsluttede serier, fra velorganiserte, sterkt sentraliserte departementale arkivdanningssystemer i de framvoksende moderne nasjonalstatene på 1800-tallet. Statsforvaltningens funksjoner var på denne tida stabile, nokså begrenset og konsentrert om relativt få oppgaver, og disse ble utført innenfor klassiske byråkratiske strukturer, der aktivitetene og funksjonene som førte til at arkiv ble skapt var lagt til et enkelt kontor i et vertikalt administrativt hierarki. De tidlige arkivteoretikerne definerte derfor proveniens i samsvar med denne administrative og hierarkiske strukturen. Som en følge av dette ble også arkivordning og arkivbeskrivelse gjennomført etter et tilsvarende strukturelt og hierarkisk rammeverk. De arkivfaglige prinsippene for å bestemme arkivdokumentenes evidens kvalitet og autentisitet, og dermed også deres «verdi» som forskningskilder, gjenspeilte de statlige arkivinstitusjonenes oppfatning av at arkiver voks-

te fram (som de gjorde på denne tiden) i godt organiserte, sentralt kontrollerte og offisielt sanksjonerte arkivenheter i forvaltningen, og i neste omgang fikk knyttet sin kontekst til et enkelt arkivskapende kontor.

Den tradisjonelle forståelsen av proveniensprinsippet, velsignet av tradisjon og lærebøker og mye praksis, er arkival ortodoksi. Den har dessverre forhindret arkivarer fra å oppfatte, forstå og beskrive arkiver på andre måter. Arkivarer har også vært motvillige til å godta og synliggjøre flerfoldige, blandete eller uklare provenienser, til arkiver som over tid har blitt overført og slått sammen, og de mange arkivskaperne som med uklare og sammenblandete aktiviteter har skapt dem. I stedet har man gjennom ordningen av arkivene forsøkt å finne og påtvinge dem en opprinnelig eller fast proveniens, låst til et tids- eller aktivitetspunkt i en prosess der arkivdokumentene kontinuerlig har blitt skapt og brukt, for deretter å nedfelle denne i en arkivkatalog som blir lagt fram for arkivbrukerne. I katalogene blir arkivene beskrevet med detaljerte generelt-til-spesifikke hierarkier som angivelig skal gjenspeile deres plassering i arkivskaperens administrative hierarki; arkivarene plasserer hver arkivserie i ett, og (i følge gjeldende standarder for arkivbeskrivelse) bare ett, administrativ hierarkisk enkeltarkiv. Arkivarene har dermed unnlatt å gå gi arkivbrukerne tilgang til (og oppfatte og forstå) den vanlige uordenen som finnes i arkivene (og hos deres arkivskapende enheter). De har i stedet presentert et velorganisert, rasjonelt og monolittisk bilde av arkivene, som svært sjelden eksisterte på denne måten i den operasjonelle virkeligheten hos arkivskaperen eller arkivskaperne.

Kort sagt, det vi oppdager ved en historisk analyse av arkivfunksjonen i samfunnet, er en rekke sterke filtre har påvirket hvordan arkiver har blitt skapt, ordnet, administrert og brukt av arkivskaperne og deres etterfølgere, deretter bevaringsvurdert og utvalgt til å bli bevart i arkivinstitusjonene, og endelig bli re-presentert for brukerne i forskjellige fysiske ordningssystemer og enheter, supplert med varierende intellektuelle framfinningsverktøy og brukerveiledninger. Det nøytrale, upartiske arkivet fra den klassiske arkivteorien er, på grunn av disse prosessene, i virkeligheten et sted for påtvunget orden, kontroll, hierarki og patriarki som gjenspeiler makten til staten eller de andre bevilgende myndighetene som etablerte det. Slike arkivale omgivelser overser svært ofte rollene og stemmene til borgerne som samhandler med staten, og undertrykker den interne uordenen og særegenhetene i statsbyråkratiet selv og måten det fungerer på, og ignorerer statens påvirkning på samfunnet, og de samfunnsmessige og teknologiske kontekstene som staten selv fungerer innenfor og som på ulike vis påvirker staten og arkivene.

De tradisjonelt tette en-til-en-relasjonene mellom funksjon og struktur som den klassiske arkivteorien forutsetter, er ikke gyldig for moderne organisasjoner hvor mangfoldige arkivsystemer, på forskjellige media, dokumenterer arbeidsprosesser og makrofunksjoner som blir utført i en rekke enheter som kan være spredt både geografisk og tidsmessig og ikke lenger samsvarer med en intern hierarkisk organisasjon.¹³ Data- og telekommunikasjonsrevolusjonene har åpenbart ført denne desentraliseringen til et punkt hvor operasjonelle

funksjoner i dag går på tvers av alle slags organisatoriske strukturer og linjer. Allerede for flere tiår siden tok australske Peter Scott og Chris Hurley avstand fra praksisen med å tvinge ulike serier og arkivdeler som dokumenterte forskjellige prosesser, eller ulike funksjoner og aktiviteter, inn i en enkelt administrativ struktur i arkivbeskrivelsen og framstille dette som proveniens, og de har fått økende tilslutning fra flere kolleger også internasjonalt¹⁴. Ikke bare er slike administrative strukturer uendelig komplekse og ustabile i tid og rom, men funksjon og struktur faller ikke lenger sammen i ett enkelt kontor på det klassiske organisasjonskartet; de utvikler seg i multifunksjonelle strukturer som stadig er i forandring og der arbeidsoppgaver og strukturelle linjer stadig tilsløres. Strukturene i den digitale verden, og særlig i ikke-statlige, sivile og private rom som finnes i og gir liv til så mange sosiale nettverksrelasjoner, er som oftest virtuelle og i mange tilfeller utelukkende virtuelle. De er vanligvis svært flyktige, slik at arbeidsgrupper og arkivskapere kommer sammen for en kort periode før de forsvinner.¹⁵ Som Daniel Carton sa i går, den sosiale virkeligheten akkurat nå er at folk tenker, samhandler, arbeider, tar avgjørelser, deler ideer og planlegger handlinger på helt nye måter; slike omgivelser av mangesidige og flyktige aktiviteter er konteksten for digital arkivdanning i dag, altså dens proveniens.¹⁶ Selv i Jenkinsons tid fungerte ikke den sentraliserte arkivregistreringen på den klassiske måten som de arkivteoretiske pionerene forutsatte. Nyere forskning har avdekket at til og med i hjertet av Jenkinsons egen statsforvaltning, det britiske finansdepartementet, var arkivdanningen preget av uformelle konvensjoner, lokale praksiser, sosiale forventninger og kulturelle normer, som dannet den virkelige konteksten til arkivene.¹⁷

Det er slike variabler som arkivarene må forske på for å utvikle forståelse av den reelle konteksten og dermed bli i stand til å utføre sine arbeidsoppgaver på en god måte. Og den forskningsbaserte kunnskapen som arkivarene på denne måten skaper, må i neste omgang bli gjort kjent for arkivbrukerne dersom vi vil at arkivene skal bli brukt subtilt og nyanisert, slik at dekontekstualisert informasjon kan bli omgjort til kunnskap for samfunnet.¹⁸

Vi arkivarer må kort sagt spørre oss selv hva som skjer med proveniensens når organisasjonskulturer og arbeidsplassdiskurser blir omformet fra vertikale til horisontale, fra kontrollerende til samarbeidende, fra hierarki til nettverk, fra beslutningsbasert til konsensusbasert, fra prosessfokusert til samtaleberiket. Hva skjer med arkivene som blir skapt i disse nye sosiale virkelighetene, der det blir brukt nye arbeidsmåter som skaper radikalt forskjellige kontekster, dvs en annen type proveniens; tror vi fremdeles at vi kan tenke hierarkisk og strukturere arkivene og beskrivelsesverktøyene på samme måten som før? Dersom vi gjør dette, og lenker proveniens til en enkelt strukturell enhet, vil arkivinstitusjonene i økende grad miste kontakten med virkeligheten. En slik tilnærming vil, om jeg kan være så fri, gjøre proveniens irrelevant, og faktisk farlig, i vår digitale tid. Den er en bær fra fortida som vi må forkaste.

Men dersom vi først og fremst fokuserer på arkivskapingsfunksjoner og de mangesidige relasjonene ved den primære og fortsatte arkivbruken, og ikke forstår proveniens som ut-

trykk for de administrative strukturene der arkivene ble skapt og brukt, da kan nytt liv bli blåst inn i vår definisjon av proveniensprinsippet. Fokuset for proveniensen vil skifte til funksjon, aktivitet, diskurs og adferd, og ikke som tidligere være sentrert om strukturer, kontorer, mandater og opphav. Dette kan åpne arkivbeskrivelsen for å presentere mange opphav og mange ordener som arkivdokumentene kan relateres til, i stedet for å bare til- late en slik sammenheng.

Denne nye tilnærmingen vil kunne omfatte ekstensive metadata og autoritetsregistre som dokumenterer disse dypere kontekstuelle elementene som omgir danningen, bruken og re- lasjonene mellom arkivdokumentene gjennom deres fullstendige og fortløpende historie, også etter at de er kommet inn til arkivinstitusjonene. Denne nye funksjonelle provenien- sen vil gjenspeile at arkivdokumenter i virkeligheten har detaljerte, kontekstualiserte og gjensidig relaterte historier som fremdeles er i utvikling og åpne og ikke kan låses i faste hierarkiske ordener.

Og for å avslutte med oppdatert definisjon av proveniens for vår digitale tid: proveniens- prinsippet bør være sentrert om konteksten til de funksjonene, prosessene og aktivitetene til den personen, gruppa eller organisasjonen som fører til at arkiv blir skapt, i og på tvers av organisasjoner og personlige liv som stadig endrer seg, og i samhandling med skiftende medskapere og brukere av arkivet, og som gjenspeiler forskjellige organisasjons- og ledel- seskulturer, personlige behov og psykologier, og ofte særegne og alltid dynamiske arbeids- ordninger og menneskelig samhandling som er formålstjenlig for flate, horisontale og (ofte) kortvarige nettverksbaserte aktiviteter. Proveniensen handler, kort sagt, om de virtuelle kob- lingene, gjennom flytende, dynamiske og mangfoldige relasjoner, mellom de arkivskapende aktivitetene og arkivene disse skaper, og arkivenes brukere. Proveniensen lenker arkivene til disse mangfoldige funksjonelle og aktivitetsbaserte relasjonene, og ikke først og fremst til den det organisatoriske opphavsstedet. Arkivarens intellektuelle og faglige kjerneoppga- ve blir dermed å gjennomføre forskning på historien og karakteren til disse sammensatte relasjonene, slik at vi kan kaste lys over de omfattende kontekstene som omgir arkivene i den virkelige verden, til beste for oss selv og våre brukere. Ved å gjøre dette kan vi gi arkivene deres fulle proveniens tilbake og omdanne informasjonen i våre arkiver til kilder for kunnskap.¹⁹

Dersom vi arkivarer kan gjøre dette, dersom vi kan vise brukerne og samfunnet den fulle og hele proveniensen til arkivene, vil man om femti eller fem hundre år kunne ha tillit til arkivene som evidens, nettopp fordi arkivarene har dokumentert hvordan arkivdokumen- tene har blitt til i en pålitelig, troverdig og godt forklart kontekst, og ikke i en strukturalis- tisk beskrivelse. Som Ivar Fønnes bemerket i åpningsforedraget på CITRA 2010, må vi som arkivarer redusere risikoen for at digitale arkiver blir sett på som inautentiske, upålitelige, ufullstendige og ikke til å stole på.²⁰ Og i tillegg til spørsmålet om tillit vil disse omfattende kontekstuelle detaljene om historien og karakteren til arkivene, og deres mangfoldige og foranderlige relasjoner, øke proveniensprinsippet styrke som verktøy for

framfinning, fordi slike godt kontekstualiserte arkiver vil ha mange flere inngangspunkter hvor dokumenter kan identifiseres for alle mulige bruksmåter.²¹

Ved å tenke nytt om proveniensens for å kunne gjenspeile virkeligheten, kan vi på en bedre måte sikre både tilgang og tillit til de digitale arkivene som samfunnet trenger, og forventer av oss.

*Terry Cook døde i mai 2014. Han avsluttet sitt yrkesliv med å undervise på arkivstudiet ved Institutt for historie ved Universitet i Manitoba, etter en lang karriere ved daværende Nasjonalarkivet i Canada hvor han ledet programmet for bevaring og kassasjon i den sentrale statsforvaltningen. Han har ledet og undervist på workshops i en rekke land på alle kontinenter, publisert fem bøker og omtrent 80 artikler om arkivfaglig teori og strategi, og fungert som redaktør for *Archivaria* og den kanadiske historikerforeningens nasjonale tidsskrift *Historical Papers* og *Historical Booklets*-serie. Han er valgt inn som Fellow of the Society of American Archivists, Fellow of the Canadian Society of Office Automation Professionals, Fellow of the Association of Canadian Archivists, og har blitt tildelt Ernst Posner-prisen, Kaye Lamb-prisen (to ganger) og den sørafrikanske arkivarprisen for fremragende arkivfaglige publikasjoner. I november 2010 ble han valgt inn som Fellow of the Royal Society of Canada (den høyeste utmerkelse for forskere og vitenskapsfolk på alle akademiske felt i Canada) som den første arkivfaglige forskeren.*

NOTER

¹ Denne artikkelen er en revidert versjon av mitt plenumsforedrag på CITRA-konferansen i Oslo 16. september 2010. Jeg har beholdt den muntlige tonen i innlegget. I artikkelen bruker jeg det engelske begrepet «provenance» [oversatt til norsk som proveniens eller proveniensprinsipp, red. anm.], heller enn det franske respect des fonds. Jeg vil gjerne takke Hans Eyvind Næss ved det norske Riksarkivet for hans invitasjon og generøse organisering av min deltakelse på CITRA og Gudmund Valderhaug, norsk *archivist extraordinaire*, for hans vennlige gjestfrihet og stimulerende ideer.

² Carol Couture and Jean-Yves Rousseau, *The Life of a Document* (Montreal, 1987), 161 [oversatt og revidert versjon av *Les archives au Xxe siècle* (1982)]; Sir Hilary Jenkinson, *A Manual of Archive Administration* (London, 1966, nyutgivelse av den reviderte andre utgaven fra 1937), 101. Michel Duchein, velkjent for sin oppdaterte formulering av respect des fonds, omtaler begrepet som «universelt akseptert som grunnlaget for teoretisk og praktisk arkivvitenskap»: se hans «Theoretical Principles and Practical Problems of Respect des fonds in Archival Science», *Archivaria* 16 (Summer 1983), 66 (opprinnelig utgitt som «Le respect des fonds en archivistique: principes théoriques et problèmes pratiques», *La Gazette des archives* 1977).

³ Bureau of Canadian Archivists, Working Group on Archival Descriptive Standards, *Toward Descriptive Standards: Report and Recommendations of the Canadian Working Group on Archival Descriptive Standards* (Ottawa, 1985), 7. Denne rapporten var utgangspunktet for prosessen som ledet fram til Rules for Archival Description (RAD), som igjen tjente som grunnlag for den internasjonale standarden ISAD(G) for arkivbeskrivelse.

⁴ Den klassiske framstillingen er av Peter Scott, som bygde sin epokegjørende kritikk på nettopp slike uregelmessigheter som ble forårsaket av administrative endringer og kompleksiteten i de arkivskapende omgivelsene i moderne byråkratier. I tillegg til hans mye siterte sammenfattende artikkel «The Record Group Concept: A Case for Abandonment», *American Archivist* 29 (Oktober 1966), er også hans serie på fem artikler (med forskjellige medforfattere) viktig lesning: P.J. Scott, et al., “Archives and Administrative Change - Some Methods and Approaches,” *Archives and Manuscripts* 7 (August 1978); 7 (April 1979); 8 (Juni 1980); 8 (Desember 1980); og 9 (September 1981). Lesere som er interessert i en utvidet case-studie av kompleks administrativ endring i et regjeringsorgan kan også se på Terry Cook, «Legacy in Limbo: An Introduction to the Records of the Department of the Interior», *Archivaria* 25 (Winter 1987-88). David Bearman, Rick Barry og Chris Hurley har skrevet ofte og godt om organisasjonsstrukturer i rask endring og deres innflytelse på moderne arkivdanning og -bevaring, se f.eks. Rick Barry, “Keeping Records in Changing Organizations,” i

Terry Cook, red., *Controlling the Past: Documenting Society and Institutions. Essays in Honor of Helen Willa Samuels* (Chicago, 2011). Når det gjelder Bearman og Hurley, se notene 14, 19 og 20 nedenfor.

[5](#) Som en introduksjon til postmodernisme og arkiver, se den todelte artikkelen av Terry Cook, «Archival Science and Postmodernism: New Formulations for Old Concepts», *Archival Science* 1 (2000) og «Fashionable Nonsense or Professional Rebirth: Postmodernism and the Practice of Archives», *Archivaria* 51 (Spring 2001). En svært lang fotnote (no. 14, pp. 20-21) i «Fashionable Nonsense» lister opp de viktigste arbeidene av kanadiske postmoderne arkivarer som Brien Brothman, Richard Brown, Terry Cook, Joan M. Schwartz, Tom Nesmith, Bernadine Dodge, Theresa Rowattt, and Lilly Koltun, sammen med innflytelsesrike internasjonale arkivarer som Nederlands Eric Ketelaar, Australias Sue McKemmish og særlig sørafrikanske Verne Harris. Siden denne listen over pionerarbeider før år 2000 ble laget, har det vært en eksplosjon av artikler i arkivtidsskrifter og bøker som oppfordrer arkivarer til å undersøke sin rolle – nå og historisk . i konstruksjonen av sosialt minne.

[6](#) Om historien til moderne arkivtenkning og endrede arkivfaglige identiteter, se Terry Cook, «What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift» *Archivaria* 43 (Spring 1997).

[7](#) Kerstin Abukhanfusa and Jan Sydbeck, red., *The Principle of Provenance: Report from the First Stockholm Conference on Archival Theory and the Principle of Provenance, 2-3 September 1993* (Stockholm, 1994).

[8](#)Ibid., 187.

[9](#) Jeg vil her gjerne få takke Wendy Smith, som er doktorgradskandidat ved arkivstudiet ved Universitetet i Manitoba og forsker på hvordan borgere bruker sosiale og offentlige rom til demokratisk diskurs og opiniondannning. Hennes ideer har stor innflytelse på min egen tenkning om dette lite utforskede området av det (potensielle) arkivlandskapet.

[10](#) Ibid., 190.

[11](#) S. Muller, J.A. Feith, and R. Fruin, *Manual for the Arrangement and Description of Archives* (1898), translation (1940) of the 2nd ed. by Arthur H. Leavitt (New York, ny utgave 1968), 13-20, 33-35, 52-59.

[12](#)Jenkinson, *Manual of Archive Administration*, 101-2 .

[13](#) Se kildene i note 4 og 5 ovenfor og nedenfor i note 14 og 15.

[14](#) Når det gjelder Peter Scott, se note 4 ovenfor; av Chris Hurleys mange viktige artikler er «The Australian ('Series') System: An Exposition» i Sue McKemmish og Michael Piggott, red., *The Records Continuum: Ian Maclean and Australian Archives First Fifty Years* (Clayton, Vic., 1994) et godt startpunkt.

[15](#) Peter Botticelli, «Records Appraisal in Network Organizations» *Archivaria* 49 (Spring 2000).

[16](#) Daniel J. Caron, «Modernisation and the Documentation of Society in the Digital Environment», keynote-fordrag på CITRA 2010, Oslo, 15 September 2010.

[17](#) Barbara L. Craig, «Rethinking Formal Knowledge and its Practices in the Organization: The British Treasury's Registry Between 1900 and 1950», i Terry Cook and Joan Schwartz, red., *Archives, Records, and Power*, publisert som to dobbeltutgaver av *Archival Science* (2002). For en parallel analyse (fra senere i det 20. hundreåret) av arkiver skapt utenfor de forventede arkiveringsprosessene, se Ciaran B. Trace, «What is Recorded is Never Simply 'What Happened': Record-Keeping in Modern Organizational Culture», *ibid.*

[18](#) For utfyllende analyse av dette forslaget til arkivfaglig forskningsagenda, se Terry Cook, «'The Imperative of Challenging Absolutes' in Graduate Archival Education Programs: Issues for Educators and the Profession», *American Archivist* 63 (Fall/Winter 2000).

[19](#) Om dette relasjonsbaserte heller inn strukturelle fokuset, se en tidlig framstilling av Terry Cook, «From Information to Knowledge: An Intellectual Paradigm for Archives», *Archivaria* 19 (Winter 1984-85).

[20](#) Ivar Fønnes, "Can We Trust Digital Records? The Role of the Archivist in Building a Trustworthy Framework for Managing Digital Records," keynote-foredrag CITRA 2010, Oslo, 15 September 2010.

[21](#) Se pionerarbeidet – som er gyldig et kvart århundre senere – av David Bearman and Richard Lytle, «The Power of the Principle of Provenance», *Archivaria* 21 (Winter 1985-86).